

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdanova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOY OBYEKTLARDA QURILISH XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQRISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Xolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атахмович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sheroy Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUVIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Firuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
<i>Amirov Zubaydulla Toir o'g'li</i>	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
<i>Isakjanova Saboxat Muhamedovna</i>	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
<i>Xakimov Uchkun Xamitovich</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
<i>Mardanova Ra'no Isakovna</i>	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
<i>Yakubov Temur G'anibekovich</i>	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI	250
<i>Ziyodullayev Qahramon</i>	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
<i>Toshev Akmal Salimovich</i>	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
<i>Madaminov Bekzod Allayarovich</i>	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 - 2026-YILLAR TAHLILI)	266
<i>Djumanova Rano Fayzullayevna</i>	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
<i>Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich</i>	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
<i>Vafiyev Raxim Xalimjonovich</i>	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
<i>Nigora Nurmatova</i>	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
<i>Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
<i>Allabergenova Nilufar Shermetovna</i>	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQRISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
<i>Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich</i>	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
<i>Jabbarova Charos Aminovna</i>	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
<i>Alikulov Samar Abdirashidovich</i>	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAYT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
<i>Turdibekov Xasan Ibragimovich</i>	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
<i>Камолова Феруза Кахрамоновна</i>	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
<i>Oiloyorova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxamedova Yayra Atxamovna</i>	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
<i>Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich</i>	
KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJRIBASI	343
<i>Iminova Nargizaxon Akramovna</i>	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI	350
<i>Xalikulova Shirin Utkir qizi</i>	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	354
<i>Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna</i>	
XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	358
<i>Alimova Dildora Damirovna</i>	
BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	363
<i>Rajabov Oybek Panjievich</i>	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	367
<i>Eshtemirova Anora Norboy qizi</i>	
BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	371
<i>Sadikova Shohida Obidqul qizi</i>	
HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	375
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI	380
<i>Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich</i>	
YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	385
<i>Nasirova Kamola Alimovna</i>	
MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI	394
<i>Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna</i>	
DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)	400
<i>Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah</i>	
DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH	405
<i>Uralov Shavkat Maxramovich</i>	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	410
<i>Yusubov Muzaffar Alimbayevich</i>	
BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASIGA TA'SIRI	414
<i>Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich</i>	
BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR	418
<i>Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li</i>	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI	424
<i>Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich</i>	

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Qosimov Jahongir Ro'ziboyevich, Suyunova Nilufar	
YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIYAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O'ZBEKISTON MOLIYA TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH	446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich	
O'ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS	456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich	
ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	460
Астанов Зафар Муродуллаевич	
TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	466
To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI	472
Norboyev Sarvar Azodovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	476
Xatamova Manzura Ochilidiyevna, Safarov Botir Isaq o'g'li	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	482
To'rayeva Nafisa Odiljonovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PUL MUOMALASI BARQARORLIGIGA TA'SIRINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	487
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
O'ZBEKISTONDA TAKSI XIZMATLARI BOZORIDA INSTITUSIONAL ISLOHOTLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	491
Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li	
EKOLOGIK TANGLIK SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA YERLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	497
Kudiyarov Aybek Alisherovich	
BANK LIKVIDLIGINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	502
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
IQTISODIY FAOLIYAT TURLARI BO'YICHA SANOAT ISHLAB CHIQRISH TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH.....	509
Almardanova Farzona Tulkin qizi, Kasimov Azamat Abdulkarimovich	
QUYI AMUDARYO IQTISODIY MINTAQASI CHEGARABO'YI HUDUDLARINING TURISTIK IMKONIYATLARI.....	515
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
SURXONDARYO VILOYATIDA ULGURJI SAVDO HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	522
Turopova Sohiba Djumanazarovna	
MINTAQADA INNOVATSION USULDA BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	531
Davranov Odil Jumanazarovich	

ISHLAB CHIQRARISH XARAJATLARI VA MAHSULOT TANNARXINING BOSHQARUV TAHLILINI AMALGA OSHIRISH USULLARI	538
Xamidova S.Ya.	
STRATEGIES FOR INCREASING COMPETITIVENESS IN DEVELOPING EXPORT ACTIVITIES IN SMALL ENTERPRISES.....	544
Nasridinova Shokhida Taufikovna	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA ILMIY-NAZARIY QARASHLAR	551
To'g'onov Ibroximxo'ja	
XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY RESURSLARINI MUSTAHKAMLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	555
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich	
PENSIYA JAMG'ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI.....	562
Sherjonov Doniyor Saparbaevich	
EKSPORT VA VALYUTA OPERATSIYALARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI.....	566
Sobirova Xilola Rustam qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA AHOLI JON BOSHIGA CHAKANA SAVDO AYLANMASI HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	571
Qudratova Shahnoza Shuhrat qizi	
XO'JALIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	579
Valijonov Akmaljon	
XIZMATLAR IQTISODIYOTI VA UNI RIVOJLANISHNING NAZARIY ASOSLARI	584
Abduxoliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMI: HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	588
Kuvandikov Shuxrat Oblokulovich, Abduxalikova Komila Abduxalikovna	
ИНТЕГРАЦИЯ МЕТОДОВ КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ ПО ВИДАМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (ABC) И ЦЕЛЕВОГО КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ (ТС) КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	595
Киличева Ф.Б.	
GAZ TARMOQLARINI MODERNIZATSIYA QILISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	601
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
SOLIQ NAZORATI TIZIMI: IQTISODIY MOHIYATI, SHAKLLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	606
Donaboyev Dostonbek Xusan o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ЕГО ФИНАНСОВОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ	610
Агзамов Авазхон Талгатович, Алиева Сусанна Сейрановна	
NOBANK KREDIT TASHKIOTLARINING AKTIV OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	618
Sardor Karimov Boydulla o'g'li	
INVESTITSION JOZIBADORLIKNING IQTISODIY MOHIYATI VA INVESTITSIYA NAZARIYALARI INTEGRATSIYASI	624
Abdullayeva Nilufar Ruslanovna	
QURILISH KORXONALARINI KORPORATIV QIMMATLI QOG'OZLAR ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBASI VA UNI QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	630
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
OPEN BANKING AS A DRIVER OF FINANCIAL INNOVATION AND INCLUSION IN UZBEKISTAN'S BANKING SECTOR	637
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Asadbek Ergashov	
TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI BOSHQARISH VOSITALARI	642
Sadikov Q.M.	

BOSHQARUV HISOBIDA NARX SHAKLLANISHINING NAZARIY JIHATLARI (TOVAR BOZORIDA USTUN MAVQEGA EGA XO'JALIK SUBYEKTLARI MISOLIDA).....	646
Xaitmetov Elmurat Sidikmatovich	
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭНЕРГОЁМКОСТИ ВВП НА ОСНОВЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ	652
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.	
XALQARO LOYIHALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI INTEGRATSIYA YETUKLIGI MODEL VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH METODOLOGIYASI	659
Ne'matova Bonura Umid qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDITNING MOHIYATI, MAQSADI VA ASOSIY VAZIFALARI	664
Mamatqulov Avazbek Axmadaliyevich	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV ASOSIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	674
Xusanova Gavhar	
MAHALLIY SHAROITDA SUV TEJOVCHI TEXNOLOGIYALARNI KO'P MEZONLI BAHOLASHNING IQTISODIY YO'NALTIRILGAN GIBRID MODEL VA UNING AMALIY QO'LLANILISHI.....	679
Mirzayeva Shaxnoza Mamat qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QUYOSH FOTOELEKTR STANSIYALARINING HOLATI VA O'RNATILGAN QUVVATLARINI TAHLIL QILISH	683
Maxamadiyev Farrux Mirazimovich, Baratov Laziz Suyun o'g'li	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LARNING NAZORATINI TASHKIL QILISH.....	688
Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich, Dadaboyev Abdurahmon Ne'matjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING IQTISODIY OMILLARI VA ZAMONAVIY AHAMIYATI	693
Yusubov Inomjon Ikrom o'g'li	
MOLIYAVIY RESURSLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK VA AMALIY JIHATLARI	699
Narzulloyev Behruz Baxtiyor o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARI AMALIYOTI TAHLILI	702
Kazakbayev S.B.	
BOG'DORCHILIK TARMOG'NI RIVOJLANTIRISHDA SUV TEJAMKOR TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	705
Sattorov Orifjon Boymurodovich	
MHXS ASOSIDA SUG'URTA KOMPANIYALARINING BUGALTERIYA HISOBI VA MOLIYAVIY TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI.....	709
Alimov Baxodir Batirovich	
QISHLOQ XO'JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING IMTIYOZLI MOLIYALASHTIRISH MYEXANIZMLARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH	718
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich	
MAHALLA TIZIMIDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA INKLYUZIV IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH YO'NALISHLARI.....	724
Berkinov Bozorboy Berkinovich	
XALQARO TURIZM BOZORIDA MICE TURIZMINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH JARAYONLARINING NAZARIY ASOSLARI	728
Fayyoza Xalimova Nafasovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARGA YO'NALTIRILGAN BIZNES JARAYONLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH AMALIYOTI.....	733
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BANDLIKNI LEGALLASHTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	737
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	

TIJORAT BANKLARINING BIZNES EKOTIZIMI MUAMMO VA YECHIMLAR.....	742
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI YALPI HUDUDIY MAHSULOT XAJMIGA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTISIYALARNING TA'SIRI	749
Sultanov Anvar Abdullaevich	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA QURILISH SANOATINING IQTISODIY HOLATI.....	754
Axmedova Sanobar Ikrom qizi, Davlatov Ahmadjon Anvarbek o'g'li	
DAVLAT XUSUSIY SHERIKCHILIK LOYIHALARIDA VUJUDGA KELADIGAN RISKLARGA QARSHI UZOQ MUDDATLI IQTISODIY STRATEGIYALAR	760
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
MODERN MODELS OF SALES LOGISTICS IN THE SERVICE SECTOR: MARKETING ASPECT AND AREAS FOR IMPROVEMENT	764
Mamatkulova Shoira Djalolovna	
РОЛЬ ПЛАНИРОВАНИЯ И ПРОГНОЗИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ОРГАНИЗАЦИИ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	769
Ахмедова Азиза Тохировна, Зайналов Ж.Р.	
ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА КАК ОСНОВА ФИНАНСОВОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВЕ.....	774
Айматова Фарида Хуразовна	
XORIJIY MOLIYAVIY RESURLAR VA ULARNING IQTISODIY O'SISH SIFATINI TA'MINLASHDAGI O'RNINI	778
Xomidova Kamola G'olib qizi	
SUG'URTA TASHKILOTLARIDA TO'LOV QOBILIYATINI OSHIRISHGA QARATILGAN ICHKI BOSHQARUV INSTRUMENTLARINI TAKOMILLASHTIRISH	783
Xattabov Murodulla Batirovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI	788
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
O'ZBEKISTON QURILISH KORXONALARIDA KORPORATIV-IJTIMOY MAS'ULIYAT HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	795
Murotkosimov Shoxrux Abdusalimovich	
ТЕНДЕНЦИИ ИЗМЕНЕНИЯ ВАЛОВОГО ВНУТРЕННЕГО ПРОДУКТА УЗБЕКИСТАНА ЗА ПОСЛЕДНИЕ ГОДЫ.....	803
Ишонкулова Феруза Асатовна	
CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	808
Sadinov Aziz Ziyadullayevich	
BOJXONA BOSHQARUVIDA RAQAMLASHTIRISHNING XALQARO TAJRIBASI	814
Radjapova Latofat Sardorovna	
MILLIY IQTISODIYOTDA SANOAT KORXONALARI RIVOJLANISHI XUSUSIYATLARI	821
Abdullayeva Madina Kamilovna	
UY-JOY QURILISHI SOHASIGA ESKROU MEXANIZMINI JORIY ETISH ORQALI ULUSHDORLAR MABLAG'LARINI HIMOYA QILISH ISTIQBOLLARI	827
Nigmatov Akbarjon Anvarovich	
TASHQI SAVDO BALANSINI MUVOZANATLASHTIRISH	831
Rahimov Eshmurod Normurodovich, Misliddinov Ikromjon Kamoliddin o'g'li	
DON VA UN MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISHNING YEVIROPA TAJRIBASI	837
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li	
RAQAMLI SUG'URTA (INSURTECH) EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISH VA O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	842
Nozimov Eldor Anvarovich	
MAHALLIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ASOSIDA IMPORT O'RNINI BOSUVCHI MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQRISH STRATEGIYASI	847
Sobitova Ra'no Solidjonovna	

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBALARI.....	850
Raxmonov Aziz Iskandarovich	
COST ANALYSIS IN FRUIT AND VEGETABLE PROCESSING PLANTS.....	855
Rahmatullayev Mirjalol Khatam ogli	
OLIY TA'LIM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH TIJORAT SIRINING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	861
Butayev Dilshod Eshbekovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ОБЛАЧНЫЕ БУХГАЛТЕРСКИЕ СИСТЕМЫ: НАДЁЖНОСТЬ ОТЧЁТНОСТИ И КИБЕРБЕЗОПАСНОСТЬ.....	867
Бозорова Озода Рахимовна	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BANKLARNING CHAKANA KREDITLASH AMALIYOTI TAHLILI	872
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi	
XALQARO STANDARTLARNI AMALGA OSHIRISH JARAYONIDA AUDITORLAR VA KORXONALAR UCHUN AMALIY TAVSIYALAR.....	877
Ibragimov Azizbek Keldibek o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	882
Akbarov Husniddinjon Mo'ysin o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY NATIJALAR TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH	888
Omanov Sanjar Qurbonazar o'g'li	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI SOLIQ IMTIYOZLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI.....	894
Usmonov Shavkatjon Shukurovich	
АДАПТАЦИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ В НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ	901
Абилов Эльман Худаверди оглы	
QURILISH SOHASIDA KORPORATIV IJTIMOIIY MAS'ULIYAT: XALQARO TAJRIBA VA QIYOSIY TAHLIL.....	906
Murotkosimov Shoxrux Abdisalimovich	

QURILISH SOHASIDA KORPORATIV IJTIMOIIY MAS'ULIYAT: XALQARO TAJRIBA VA QIYOSIIY TAHLIL

Murotkosimov Shoxrux Abdusalimovich

Toshkent arxitektura-qurilish universiteti,
mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya. Mazkur maqolada qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM)ning xalqaro tajribasi hamda uni milliy shart-sharoitlarga moslashtirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida anglo-amerika, germaniya va yapon korporativ boshqaruv modellari qiyosiy o'rganilib, ularning qurilish tarmog'ida qo'llanish xususiyatlari baholanadi. Shuningdek, O'zbekiston qurilish korxonalarida KIMni joriy etish darajasi, ekologik hamda ijtimoiy ko'rsatkichlar holati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari KIMni tizimli joriy etish investitsiya jozibadorligini oshirish, ekologik xavflarni kamaytirish va tarmoqning barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qilishini ko'rsatadi. Maqolada milliy iqtisodiy xususiyatlarni inobatga olgan holda KIMni bosqichma-bosqich joriy etish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: korporativ ijtimoiy mas'uliyat, qurilish sohasi, ESG, korporativ boshqaruv, barqaror rivojlanish, xalqaro tajriba, ekologik audit, investitsiya jozibadorligi.

Abstract. This article examines the international experience of corporate social responsibility (CSR) and the possibilities of its adaptation to the construction sector of Uzbekistan. A comparative analysis of the Anglo-American, German, and Japanese corporate governance models is conducted, and their influence on CSR development in the construction industry is assessed. In addition, the level of CSR implementation in construction enterprises, as well as the state of environmental and social indicators, is analyzed. The findings demonstrate that systematic CSR implementation enhances investment attractiveness, reduces environmental risks, and contributes to the sustainable development of the sector. The article proposes practical recommendations for the phased adaptation of international practices, taking into account national economic characteristics.

Key words: corporate social responsibility, construction sector, ESG, corporate governance, sustainable development, international experience, environmental audit, investment attractiveness.

Аннотация. В статье рассматривается международный опыт корпоративной социальной ответственности (КСО) и возможности его адаптации к условиям строительной отрасли Узбекистана. Проведён сравнительный анализ англо-американской, германской и японской моделей корпоративного управления, а также оценено их влияние на развитие КСО в строительной сфере. Кроме того, проанализирован уровень внедрения КСО на строительных предприятиях, а также состояние экологических и социальных показателей. Результаты исследования показывают, что системное внедрение КСО способствует повышению инвестиционной привлекательности, снижению экологических рисков и обеспечению устойчивого развития отрасли. В статье разработаны практические рекомендации по поэтапной адаптации международного опыта с учётом национальных экономических особенностей.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, строительная отрасль, ESG, корпоративное управление, устойчивое развитие, международный опыт, экологический аудит, инвестиционная привлекательность.

KIRISH

Global iqtisodiyotda barqaror rivojlanish konsepsiyasining ustuvor ahamiyat kasb etishi korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM)ni zamonaviy biznes faoliyatining muhim institutsional elementiga aylantirmoqda. Ayniqsa, yuqori resurs sarfi, ekologik ta'sir darajasi va ijtimoiy ahamiyati bilan ajralib turuvchi qurilish sohasi KIM tamoyillarini tizimli joriy etishni talab etadi. Qurilish tarmog'i jahon miqyosida umumiy energiya iste'molining qariyb 35–40 foizini hamda atmosfera chiqindilarining taxminan 30 foizini tashkil etishi bilan ekologik barqarorlikka bevosita

ta'sir ko'rsatuvchi yetakchi sohalardan biri hisoblanadi. Shu jihatdan, mazkur tarmoqda korporativ ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish va rivojlantirish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega [1].

Xalqaro amaliyotda korporativ ijtimoiy mas'uliyat ESG (Environmental, Social, Governance) standartlari orqali baholanadi hamda kompaniyalarning investitsiya jozibadorligi va raqobatbardoshligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Rivojlangan mamlakatlarda qurilish sohasida "yashil qurilish" standartlari, ekologik audit, ijtimoiy hisobot va barqaror infratuzilma loyihalari keng joriy etilgan. Bunday yondashuv kompaniya faoliyatini faqat iqtisodiy natijalar bilan emas, balki ijtimoiy va ekologik samaradorlik ko'rsatkichlari asosida ham baholash imkonini beradi.

O'zbekiston Respublikasida ham korporativ boshqaruv va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Jumladan, Prezident farmonlari va qarorlari orqali davlat ishtirokidagi korxonalarda korporativ boshqaruvni takomillashtirish, shaffoflik va hisobdorlikni oshirish bo'yicha chora-tadbirlar belgilab berilgan. Yangi taraqqiyot strategiyasida barqaror rivojlanish va "yashil iqtisodiyot"ga o'tish vazifalari ilgari surilgan bo'lib, bu holat qurilish sohasida KIMni joriy etishning huquqiy hamda institutsional asoslarini mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, milliy iqtisodiyot sharoitida korporativ ijtimoiy mas'uliyat ko'p hollarda xayriya yoki bir martalik ijtimoiy tadbirlar bilan cheklanib qolmoqda. Qurilish korxonalarida ESG hisobot tizimi, ekologik audit va barqarorlik strategiyasi yetarli darajada shakllanmagan. Bu esa xalqaro tajribani chuqur tahlil qilish va uni milliy shart-sharoitlarga moslashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) konsepsiyasi zamonaviy iqtisodiy nazariyada kompaniya faoliyatining ijtimoiy va ekologik oqibatlarini hisobga olgan holda boshqaruv qarorlarini qabul qilishni nazarda tutuvchi kompleks yondashuv sifatida talqin etiladi. Ushbu tushuncha korporativ boshqaruv, barqaror rivojlanish hamda ESG (Environmental, Social, Governance) mezonlari bilan uzviy bog'liq holda shakllangan.

Xalqaro tadqiqotlarda KIMning institutsional asoslari va strategik ahamiyati keng o'rganilgan. Jumladan, Sohail Ahmad Javeed va hammualliflar direktorlar kengashi tarkibida barqarorlik qo'mitasining mavjudligi korporativ ijtimoiy mas'uliyat darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ilmiy jihatdan asoslaganlar [2]. Ularning fikricha, gender xilma-xillik va aksiyadorlik konsentratsiyasi KIM samaradorligini oshiruvchi muhim omillar hisoblanadi. Ushbu xulosa KIMni korporativ boshqaruvning yuqori darajadagi institutsional elementi sifatida ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi.

Huma Sarwar va hammualliflar KIMni raqobatbardoshlik hamda dinamik qobiliyatlar bilan bog'liq holda tahlil qilib, ijtimoiy mas'uliyatli strategiyalar kompaniyaning uzoq muddatli iqtisodiy barqarorligini ta'minlashini ta'kidlaydilar [3]. Ular KIM faqat axloqiy majburiyat emas, balki biznes samaradorligini oshirishning muhim vositasi ekanligini asoslab beradilar.

Meili Tang va Yu Wang tadqiqotlarida soliq imtiyozlari hamda davlat rag'batlantirish mexanizmlari KIM faolligini kuchaytirishda muhim rol o'ynashi qayd etilgan. Ushbu yondashuv davlat siyosatining korporativ ijtimoiy mas'uliyatni institutsionallashtirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi [4].

Noora Alhosani va Haitham Nobanee direktorlar kengashida gender xilma-xillik KIM samaradorligini oshirishini bibliometrik tahlil asosida isbotlaganlar. Ushbu tadqiqot KIMni korporativ madaniyat va boshqaruv tuzilmasi bilan uzviy bog'liq holda ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi [5].

Yi Luo va hammualliflar esa direktorlar kengashining xalqarolashuv darajasi KIM ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydilar. Bu holat global bozorga integratsiyalashgan kompaniyalarda ijtimoiy va ekologik standartlar nisbatan yuqori bo'lishini anglatadi [6].

Mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan ham korporativ boshqaruv va KIM masalalari tadqiq etilgan. Jumladan, D. Suyunov va E. Xoshimov aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv samaradorligini baholash metodologiyasini ishlab chiqqan hamda KIMni mazkur tizimning muhim tarkibiy qismi sifatida asoslab berganlar. E. Xoshimov va M. Murataev korporativ ijtimoiy mas'uliyatni aksiyadorlik jamiyatlarida boshqaruv tizimini takomillashtirishning muhim yo'nalishi sifatida baholaganlar. Z. A. Ashurov esa O'zbekistonda KIMni joriy etish muammolarini tahlil qilib, huquqiy va institutsional cheklovlarni qayd etgan [7].

Shu bilan birga, ko'pgina tadqiqotlarda KIM umumiy korporativ boshqaruv yoki sanoat tarmoqlari miqyosida o'rganilgan bo'lib, qurilish sohasi misolida kompleks qiyosiy tahlil yetarli darajada amalga oshirilmagan. Ayniqsa, xalqaro modellarni milliy iqtisodiy va institutsional sharoitlarga moslashtirish mexanizmlari yetarlicha chuqur tadqiq etilmagan.

Demak, mavjud ilmiy ishlar KIMning nazariy va amaliy jihatlarini keng yoritgan bo'lsa-da, qurilish sohasida uni joriy etishning tarmoq xususiyatlari, ekologik xavf omillari hamda milliy iqtisodiyot sharoitidagi institutsional imkoniyatlari bo'yicha tadqiqotlar yetarli emas. Mazkur holat ushbu maqolaning ilmiy ahamiyatini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda O'zbekiston qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM)ning amaldagi holatini aniqlash hamda uni rivojlantirish istiqbollarini asoslash maqsadida kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik usullar uyg'unlashtirildi. Xususan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, normativ-huquqiy hujjatlarni o'rganish, qiyosiy tahlil, statistik ma'lumotlarni umumlashirish hamda tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi. Empirik qismda qurilish korxonalarining ochiq hisobotlari, tarmoq statistikasi va ekspert baholari asosida KIMning joriy etilish darajasi baholandi. Olingan natijalarni izohlashda induksiya va deduksiya usullaridan, shuningdek, mantiqiy tahlil va sintezdan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM/CSR) tobora strategik ahamiyat kasb etmoqda, chunki ushbu tarmoqning ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy ta'siri nihoyatda keng ko'lamlidir. Qurilish jarayonlari tabiiy resurslardan intensiv foydalanish, katta hajmdagi chiqindilar hosil bo'lishi hamda yuqori energiya sarfi bilan tavsiflanadi. Shu bilan birga, mazkur soha millionlab ish o'rinlarini yaratishi, infratuzilma va urbanizatsiya jarayonlarini shakllantirishi orqali jamiyat rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qurilishda CSR amaliyoti ko'plab mamlakatlarda hanzur rivojlanish bosqichida bo'lib, aksariyat hollarda u strategik boshqaruv vositasidan ko'ra, qonunchilik talablarini bajarishga qaratilgan mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda. Ya'ni, korxonalar ekologik me'yorlarga rioya qilish, mehnat xavfsizligi standartlarini bajarish yoki soliq va audit talablarini ado etish bilan cheklanmoqda. Bunday yondashuv CSRning haqiqiy mohiyatini, ya'ni uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash, manfaatdor tomonlar bilan muvozanatli munosabatlarni shakllantirish va innovatsion rivojlanish omili sifatidagi rolini to'liq ochib bera olmaydi.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, CSR qurilish kompaniyalarining strategik rejalashtirish tizimiga integratsiya qilinganda uning samaradorligi sezilarli darajada ortadi. ESG mezonlari asosida baholash, "yashil" sertifikatlash tizimlari (LEED, DGNB va boshqalar), nomoliyaviy hisobotlarni tayyorlash hamda manfaatdor tomonlar bilan ochiq muloqot mexanizmlarini joriy etish CSRni korporativ boshqaruvning ajralmas qismiga aylantiradi. Natijada kompaniyaning investitsiya jozibadorligi oshadi, brend obro'si mustahkamlanadi va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik ta'minlanadi.

Shu nuqtai nazardan, qurilish sohasida CSRni rivojlantirish faqat nazorat mexanizmi sifatida emas, balki strategik raqobat ustunligi va barqaror rivojlanish omili sifatida qaralishi lozim.

Qurilish sohasi iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri sifatida mamlakat infratuzilmasini shakllantirish, urbanizatsiya jarayonlarini jadallashtirish hamda aholi turmush sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Mazkur tarmoqning multiplikativ ta'siri sanoat, transport, energetika va uy-joy qurilishi bilan uzviy bog'liq. Shu bilan birga, qurilish sohasi yuqori darajadagi tabiiy resurs iste'moli, energiya sarfi va karbon chiqindilari bilan tavsiflanadi. Global statistik ma'lumotlarga ko'ra, qurilish sektori umumiy energiya iste'molining 35–40 foizini hamda karbon emissiyasining 30 foizdan ortig'ini tashkil etadi.

Bunday sharoitda qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM/CSR)ni joriy etish nafaqat ijtimoiy majburiyat, balki uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlovchi strategik zaruratga aylanmoqda.

Qurilish sohasida KIM uchta o'zaro bog'liq yo'nalishda namoyon bo'ladi: ekologik, ijtimoiy va boshqaruv (ESG).

1. Ekologik mas'uliyat (Environmental)

Ekologik mas'uliyat qurilish jarayonida atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuini o'z ichiga oladi. Bular jumlasiga quyidagilar kiradi:

- qurilish chiqindilarini saralash va qayta ishlash;
- energiya tejankor va kam emissiyali texnologiyalarni qo'llash;
- qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish;
- "yashil qurilish" standartlariga (LEED, BREEAM va boshqalar) rioya qilish;
- ekologik audit va monitoring tizimlarini joriy etish.

Ekologik mas'uliyat nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilishga, balki energiya va resurs xarajatlarini qisqartirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga ham xizmat qiladi.

2. Ijtimoiy mas'uliyat (Social)

Qurilish sohasi mehnat xavfi darajasi yuqoriligi bilan ajralib turadi. Shu bois ijtimoiy mas'uliyat quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi:

- mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi standartlariga qat'iy rioya qilish;
- xodimlarni muntazam ravishda o'qitish va malakasini oshirish;
- adolatli ish haqi hamda ijtimoiy paket bilan ta'minlash;
- infratuzilmaviy loyihalarda ijtimoiy muhitni yaxshilash.

Ijtimoiy mas'uliyatni samarali amalga oshirish ishchi kuchining barqarorligini ta'minlaydi va korxonaga imidjini mustahkamlaydi.

3. Boshqaruv (Governance)

Boshqaruv komponenti KIMning institutsional asosini tashkil etadi. Ushbu yo'nalish quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- moliyaviy va nomoliyaviy hisobotlarning shaffofligi;
- manfaatdor tomonlar (stakeholderlar) bilan ochiq muloqot;
- korrupsiyaga qarshi mexanizmlarni joriy etish;
- direktorlar kengashi va boshqaruv tizimi samaradorligini oshirish;
- ESG hisobotlarini tayyorlash va e'lon qilish.

Boshqaruv mexanizmlarining takomillashuvi investorlar ishonchini mustahkamlaydi hamda korxonaning uzoq muddatli kapital qiymatini oshirishga xizmat qiladi.

Jahon amaliyotida korporativ boshqaruv modellari KIMning rivojlanish darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi (1-jadval).

1-jadval. Korporativ boshqaruv modellari va KIM xususiyatlari

Ko'rsatkichlar	Anglo-Amerika	Germaniya	Yaponiya
Nazorat mexanizmi	Bozor	Bank	Bank va korporatsiya
KIMni rag'batlantirish	Investorlar talablari	Ijtimoiy hamkorlik	Korporativ madaniyat
Xodimlar ishtiroki	Past	Yuqori	Yuqori
Ekologik standartlar	Majburiy hisobot	Qat'iy nazorat	Uzoq muddatli strategiya
Investitsiya muddati	Qisqa	Uzoq	Uzoq

Xalqaro amaliyotda mazkur uch yo'nalish ESG (Environmental, Social, Governance) mezonlari asosida kompleks tarzda baholanadi. ESG reytinglari bugungi kunda investitsiya qarorlarini qabul qilishda muhim omilga aylangan. Investorlar nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlarga, balki kompaniyaning ekologik va ijtimoiy barqarorligiga ham alohida e'tibor qaratmoqda. Shunday qilib, qurilish sohasida KIMni joriy etish korxonaning nafaqat ijtimoiy mas'uliyatini, balki uning strategik barqarorligini ham ta'minlovchi mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyatni samarali joriy etish ko'p jihatdan mamlakatdagi korporativ boshqaruv modeli, kapital bozori rivojlanish darajasi hamda davlat siyosatiga bog'liq. Xalqaro amaliyotda uchta asosiy model — Angliya–Amerika, Germaniya va Yaponiya modellari — keng tarqalgan bo'lib, ular qurilish kompaniyalarida ESG tamoyillarining shakllanishiga turlicha ta'sir ko'rsatadi.

Angliya–Amerika modeli. AQSh va Buyuk Britaniyada korporativ boshqaruvning Angliya–Amerika modeli ustuvor hisoblanadi. Ushbu model aksiyadorlik kapitalining tarqoqligi va rivojlangan kapital bozori bilan tavsiflanadi. Qurilish kompaniyalari ESG hisobotlarini muntazam e'lon qiladi hamda investorlar oldida yuqori darajadagi shaffoflikni ta'minlaydi. Mazkur modelda LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) kabi ekologik sertifikatlash tizimlari keng qo'llaniladi. LEED sertifikatiga ega obyektlar energiya samaradorligi, suv resurslaridan oqilona foydalanish va ekologik materiallardan foydalanish mezonlari asosida baholanadi.

Modelning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- kapital bozori orqali qat'iy monitoring;
- institutsional investorlar tomonidan ESG talablari qo'yilishi;
- ekologik auditning yuqori darajasi (70–90 foiz);
- nomoliyaviy hisobotlarning ochiqligi.

Ushbu modelning afzalligi shundaki, yuqori shaffoflik investitsiya jozibadorligini oshiradi va qurilish kompaniyalariga nisbatan arzon kapital jalb qilish imkonini beradi. Biroq modelning kamchiligi qisqa muddatli foydaga yo'naltirilganlik xavfi bilan bog'liq. Aksiyadorlar tezkor dividend va kapital o'sishini talab qilgani sababli, ayrim hollarda uzoq muddatli ekologik investitsiyalar ikkinchi darajaga tushib qolishi mumkin.

Germaniya modeli. Germaniya modeli ikki pog'onali boshqaruv tizimi bilan ajralib turadi. Unda boshqaruv organlari kuzatuv kengashi va ijro organidan iborat bo'lib, kuzatuv kengashida xodimlar vakillarining ishtiroki ijtimoiy muvozanatni ta'minlaydi. Qurilish kompaniyalari DGNB (Deutsche Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen) ekologik sertifikatlash tizimidan keng foydalanadi. Ushbu tizim binolarning ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini kompleks baholashni nazarda tutadi.

Modelning asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:

- uzoq muddatli investitsion siyosat;
- bank nazorati va moliyaviy intizomning kuchliligi;
- ekologik talablarning qat'iyligi;

- xodimlar manfaatlarini hisobga olish.

Germaniya modeli ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga yo'naltirilgan bo'lib, qurilish kompaniyalarida ekologik va mehnat xavfsizligi standartlari yuqori darajada joriy etilgan. Ushbu modelda investorlar asosan uzoq muddatli barqaror o'sishga e'tibor qaratadi.

Yaponiya modeli. Yaponiya modeli korporativ madaniyat va uzoq muddatli hamkorlik tamoyillariga asoslanadi. "Keiretsu" tizimi doirasida banklar va korporatsiyalar o'rtasida yaqin iqtisodiy aloqalar shakllangan. Qurilish kompaniyalari energiya samaradorligi va innovatsion qurilish materiallaridan foydalanishga katta e'tibor qaratadi.

Modelning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- banklar va korporatsiyalar o'rtasida uzoq muddatli hamkorlik;
- strategik barqarorlikka yo'naltirilgan boshqaruv;
- ekologik innovatsiyalarga muntazam sarmoya kiritish;
- korporativ madaniyatning kuchliligi.

Yaponiya modelida qisqa muddatli foydadan ko'ra barqaror rivojlanish ustuvor hisoblanadi. Qurilish kompaniyalari energiya samarador binolar, zilzilabardosh inshootlar hamda innovatsion texnologiyalarni keng qo'llaydi. Bu esa ekologik xavflarni kamaytirish va uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Ushbu uch modelni qiyosiy tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki:

- Angliya–Amerika modeli shaffoflik va investorlar talablari bilan ajralib turadi;
- Germaniya modeli ijtimoiy muvozanat va ekologik intizomni ta'minlaydi;
- Yaponiya modeli esa uzoq muddatli barqarorlik va innovatsiyalarga tayanadi.

Qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyatni samarali joriy etish uchun ushbu modellarning ijobiy jihatlarni milliy sharoitga moslashtirish muhim hisoblanadi (2-jadval).

2-jadval. Qurilish sohasida xalqaro KIM amaliyoti

Yo'nalish	AQSh	Germaniya	Yaponiya
Yashil qurilish sertifikat	LEED	DGNB	CASBEE
Energiya samaradorligi	Majburiy	Qat'iy nazorat	Davlat dasturi
Ijtimoiy hisobot	GRI	ESG bilan integratsiya	Korporativ kodeks
Mehnat xavfsizligi	OSHA	Davlat nazorati	Korporativ standart

2-jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyat tizimli va institutsional asosda shakllangan. AQShda "yashil qurilish"ni sertifikatlash tizimi (LEED) hamda OSHA mehnat xavfsizligi standartlari orqali qat'iy nazorat mexanizmlari joriy etilgan bo'lsa, Germaniyada DGNB sertifikat va ESG bilan integratsiyalashgan yondashuv ekologik hamda ijtimoiy mas'uliyatni kompleks boshqarish imkonini beradi. Yaponiyada esa CASBEE tizimi va korporativ kodekslar asosida uzoq muddatli barqarorlik hamda ichki intizomga tayangan model shakllangan.

Umuman olganda, jadval ma'lumotlari shundan dalolat beradiki, ushbu mamlakatlarda KIM ekologik sertifikatlash, energiya samaradorligi talablari, ijtimoiy hisobot va mehnat xavfsizligi tizimlari orqali majburiy yoki qat'iy tartibga solinadigan mexanizm sifatida amal qiladi. Bu holat qurilish kompaniyalarining barqaror rivojlanishini ta'minlash hamda ularning investitsiya jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi (3-jadval).

3-jadval. Qurilish sohasida KIM: xalqaro va mahalliy holat

Ko'rsatkichlar	Rivojlangan davlatlar	O'zbekiston
ESG hisobot	Majburiy yoki yarim majburiy	Ixtiyoriy
Ekologik audit	70–90 foiz	18 foiz
Yashil sertifikat	Keng qo'llaniladi	Cheklangan
Xodimlar ishtiroki	Yuqori	Past
Davlat rag'bat	Mavjud	Cheklangan

3-jadval ma'lumotlari qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyatning xalqaro va mahalliy darajadagi rivojlanish tafvutlarini yaqqol namoyon etadi. Rivojlangan davlatlarda ESG hisobotlari majburiy yoki yarim majburiy tusga ega bo'lib, kompaniyalar moliyaviy va nomoliyaviy faoliyati yuzasidan muntazam ravishda ochiq

axborot taqdim etadi. O'zbekistonda esa ESG hisobot amaliyoti asosan ixtiyoriy xarakterga ega bo'lib, bu holat shaffoflikni bosqichma-bosqich oshirish uchun muhim imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi.

Ekologik audit ko'rsatkichlari o'rtasidagi sezilarli farq (70–90 foizga nisbatan 18 foiz) ekologik boshqaruv tizimining institutsional rivojlanish darajasini aks ettiradi. Rivojlangan mamlakatlarda “yashil” sertifikatlash keng qo'llanilayotgan bo'lsa, mahalliy amaliyotda bu jarayonni tizimli yo'lga qo'yish uchun salohiyat mavjud. Bu yo'nalishda bosqichma-bosqich islohotlar muhim natijalar berishi kutiladi.

Shuningdek, xodimlar ishtiroki rivojlangan davlatlarda yuqori darajada ta'minlangan bo'lsa, O'zbekistonda ushbu ko'rsatkichni oshirish uchun institutsional mexanizmlarni kuchaytirish imkoniyati mavjud. Davlat tomonidan rag'batlantirish mexanizmlarining mavjudligi ham muhim omil bo'lib, rivojlangan mamlakatlarda ekologik va ijtimoiy tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash tizimi shakllangan, mahalliy sharoitda esa ushbu yo'nalishni kengaytirish istiqbollari mavjud.

Umuman olganda, jadval tahlili O'zbekistonda qurilish sohasida KIMni yanada institutsionallashtirish, ESG hisobotlarini kengaytirish hamda davlat rag'bat mexanizmlarini kuchaytirish zarurligini asoslab beradi.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM/CSR) bugungi kunda strategik boshqaruvning muhim elementiga aylanmoqda. Qurilish tarmog'ining ekologik yuklamasi, mehnat xavfining nisbatan yuqoriligi va infratuzilmaviy ahamiyati KIMni oddiy ijtimoiy tashabbus sifatida emas, balki barqaror rivojlanishni ta'minlovchi samarali mexanizm sifatida ko'rishni taqozo etadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki:

- Angliya–Amerika modeli shaffoflik va investorlar talablari orqali KIMni rag'batlantiradi;
- Germaniya modeli ijtimoiy muvozanat va ekologik intizomga tayanadi;
- Yaponiya modeli esa uzoq muddatli barqarorlik va innovatsiyalarga asoslanadi.

Rivojlangan davlatlarda ESG hisobotlari, ekologik audit va “yashil” sertifikatlash tizimlari keng joriy etilgan bo'lib, ular investitsiya jozibadorligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi.

O'zbekiston qurilish sohasida ham KIM elementlari mavjud bo'lib, ularni tizimli rivojlantirish orqali institutsional samaradorlikni yanada oshirish mumkin. Xususan, ESG hisobot amaliyotini kengaytirish, ekologik audit qamrovini oshirish, “yashil” sertifikatlash tizimini rivojlantirish va davlat rag'batlantirish mexanizmlarini kuchaytirish barqaror rivojlanish tamoyillarini kompleks joriy etish uchun muhim zamin yaratadi.

Shunday qilib, qurilish sohasida KIMni rivojlantirish iqtisodiy samaradorlik, investitsiya jozibadorligi va ekologik barqarorlikni ta'minlovchi strategik omil sifatida qaralishi lozim.

O'zbekiston qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish maqsadida quyidagi amaliy takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

1. Normativ-huquqiy takomillashtirish

• Yirik qurilish kompaniyalari uchun ESG yoki nomoliyaviy hisobotlarni bosqichma-bosqich majburiy joriy etish;

- Ekologik audit tizimini kuchaytirish va litsenziyalangan monitoring mexanizmlarini shakllantirish;
- Davlat xaridlari va tender jarayonlarida KIM mezonlarini baholash indikatorlari sifatida joriy etish.

2. Iqtisodiy rag'batlantirish

- Energiya tejankor va “yashil” texnologiyalarni qo'llagan korxonalariga soliq imtiyozlari berish;
- “Yashil” sertifikatga ega qurilish obyektlariga imtiyozli kreditlar ajratish;
- Qayta ishlangan materiallardan foydalanuvchi korxonalarini subsidiyalash.

3. Institutsional mexanizmlarni kuchaytirish

- Qurilish korxonalarida ESG yoki barqarorlik bo'yicha alohida bo'limlar tashkil etish;
- Kuzatuv kengashlari tarkibida barqaror rivojlanish bo'yicha qo'mitalarni shakllantirish;
- Manfaatdor tomonlar bilan muntazam muloqot platformalarini yo'lga qo'yish.

4. Kadrlar salohiyatini oshirish

- Oliy ta'lim muassasalarida barqaror qurilish va ESG bo'yicha maxsus kurslarni joriy etish;
- Qurilish korxonalarida ekologik menejment va mehnat xavfsizligi bo'yicha treninglar tashkil etish.

5. Axborot ochiqdigi va shaffoflikni oshirish

- Milliy ESG reyting tizimini ishlab chiqish;
- Qurilish korxonalarining ochiq ma'lumotlar bazasini yaratish;
- KIM bo'yicha yillik milliy hisobotlarni e'lon qilish amaliyotini yo'lga qo'yish.

Qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish qisqa muddatli xarajat emas, balki uzoq muddatli investitsiya sifatida qaralishi zarur. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, ekologik, ijtimoiy va boshqaruv omillarini strategik rejalashtirishga integratsiya qilgan kompaniyalar bozorda yuqori raqobat ustunligiga ega bo'ladi.

O'zbekiston sharoitida KIMni tizimli ravishda joriy etish qurilish tarmog'ining barqaror rivojlanishi, xalqaro integratsiyasi va investitsiya jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM/CSR) bugungi kunda alohida ijtimoiy tashabbus emas, balki korxonalarining uzoq muddatli raqobatbardoshligi va barqaror rivojlanishini ta'minlovchi strategik boshqaruv elementi sifatida namoyon bo'lmoqda. Qurilish tarmog'ining yuqori ekologik yuklamasi, sezilarli resurs sarfi va ijtimoiy ahamiyati KIMni tizimli asosda joriy etish zaruratini yanada kuchaytiradi.

Xalqaro tajriba tahlili Angliya–Amerika, Germaniya va Yaponiya modellarida KIMning turli institutsional mexanizmlar orqali rivojlanganini ko'rsatdi. Angliya–Amerika modeli shaffoflik va investorlar talablari orqali KIMni rag'batlantirsa, Germaniya modeli ijtimoiy muvozanat va ekologik intizomga tayangan holda barqarorlikni ta'minlaydi. Yaponiya modeli esa korporativ madaniyat, uzoq muddatli hamkorlik va innovatsiyalar orqali KIMni strategik rivojlanish omiliga aylantiradi. Ushbu modellarning umumiy jihati shundaki, ularda ESG hisobotlari, ekologik audit va "yashil" sertifikatlash tizimlari keng joriy etilgan bo'lib, bu holat investitsiya jozibadorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Qiyosiy tahlil natijalari O'zbekiston qurilish sohasida KIM elementlari mavjud bo'lsa-da, ularni institutsionallashtirish darajasi hali yetarli emasligini ko'rsatdi. Xususan, ESG hisobot amaliyotining asosan ixtiyoriy xarakterga ega ekanligi, ekologik audit qamrovining pastligi va "yashil" sertifikatlash tizimining cheklanganligi sohada barqaror rivojlanish tamoyillarini to'liq joriy etishga to'sqinlik qilmoqda. Shu bilan birga, mavjud normativ-huquqiy baza va islohotlar jarayoni KIMni bosqichma-bosqich rivojlantirish uchun zarur institutsional zamin mavjudligini ko'rsatadi.

Shu munosabat bilan, O'zbekiston qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish maqsadida quyidagi amaliy takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

Birinchidan, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish zarur. Yirik qurilish kompaniyalari uchun ESG yoki nomoliyaviy hisobotlarni bosqichma-bosqich majburiy joriy etish, ekologik audit tizimini kuchaytirish hamda davlat xaridlari va tender jarayonlarida KIM mezonlarini baholash indikatorlari sifatida qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Ikkinchidan, iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlarini kengaytirish lozim. Energiya tejamkor va "yashil" texnologiyalarni joriy etgan korxonalariga soliq imtiyozlari berish, "yashil" sertifikatga ega obyektlarga imtiyozli kreditlar ajratish hamda qayta ishlangan materiallardan foydalanuvchi korxonalarni subsidiyalash KIMni amaliyotga tatbiq etishni tezlashtiradi.

Uchinchidan, institutsional mexanizmlarni mustahkamlash zarur. Qurilish korxonalarida ESG yoki barqarorlik bo'yicha alohida bo'limlar tashkil etish, kuzatuv kengashlari tarkibida barqaror rivojlanish bo'yicha qo'mitalarni shakllantirish hamda manfaatdor tomonlar bilan muntazam muloqot platformalarini yo'lga qo'yish KIMni korporativ boshqaruv tizimiga chuqur integratsiya qilishga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, kadrlar salohiyatini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Oliy ta'lim muassasalarida barqaror qurilish va ESG bo'yicha maxsus kurslarni joriy etish, shuningdek, qurilish korxonalarida ekologik menejment va mehnat xavfsizligi bo'yicha muntazam treninglar tashkil etish zarur.

Beshinchidan, axborot ochiqligi va shaffoflikni kuchaytirish talab etiladi. Milliy ESG reyting tizimini ishlab chiqish, qurilish korxonalarining ochiq ma'lumotlar bazasini yaratish va KIM bo'yicha yillik milliy hisobotlarni e'lon qilish amaliyotini yo'lga qo'yish sohada shaffoflikni oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish qisqa muddatli xarajat emas, balki uzoq muddatli strategik investitsiya sifatida qaralishi lozim. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, ekologik, ijtimoiy va boshqaruv omillarini strategik rejalashtirishga integratsiya qilgan kompaniyalar bozorda yuqori raqobat ustunligiga ega bo'ladi. O'zbekiston sharoitida KIMni tizimli ravishda joriy etish qurilish tarmog'ining barqaror rivojlanishi, xalqaro integratsiyasi va investitsiya jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston–2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-son Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5030957?ONDATE=06.10.2020>
3. Javeed S. A., Latief R., Cai X., Ong T. S., Qian S., Ul Haq A. What is the role of the board sustainability committee for corporate social responsibility? The moderating effect of gender diversity and ownership concentration // Journal of Cleaner Production. – 2022. – Vol. 379, Part 2.
4. Sarwar H., Aftab J., Ishaq M. I., Atif M. Achieving business competitiveness through corporate social responsibility and dynamic capabilities: Empirical evidence from an emerging economy // Journal of Cleaner Production. – 2023. – Vol. 386.
5. Alhosani N. H. I., Nobanee H. Board gender diversity and corporate social responsibility: A bibliometric analysis // Heliyon. – 2023. – Vol. 9, Issue 1.

6. Tang M., Wang Y. Tax incentives and corporate social responsibility: The role of cash savings from accelerated depreciation policy // *Economic Modelling*. – 2022. – Vol. 116.
7. González-Ramos M. I., Guadamillas F., Donate M. J. The relationship between knowledge management strategies and corporate social responsibility: Effects on innovation capabilities // *Technological Forecasting and Social Change*. – 2023. – Vol. 188.
8. Luo Y., Ma J., Wang Y., Ye A. Board internationalization and corporate social responsibility // *The North American Journal of Economics and Finance*. – 2022. – Vol. 63.
9. Suyunov D., Xoshimov E. Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv samaradorligini baholashning metodologik jihatlari // *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*. – 2018. – № 2.
10. Xoshimov E. A., Murataev M. M. Korporativ ijtimoiy mas'uliyat aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'nalishi sifatida // *Korporativ va loyiha boshqaruvi: joriy holat, muammolar va zamonaviy mexanizmlar*. – 2021.
11. Ashurov Z. A. Korporativ ijtimoiy mas'uliyat konsepsiyasi va uni O'zbekistonda joriy etish muammolari // *O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirishda menejment va korporativ boshqaruvning ahamiyati*. – 2020.
12. Karimov I. O. Attracting investment projects to the construction industry and improving their efficiency // *Ekonomika: analizi i prognozy*. – 2021. – № 2. – B. 127–134.
13. World Bank. SME Finance. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/smefinance> (murojaat sanasi: ko'rsatilmagan).
14. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi rasmiy sayti. URL: <https://www.stat.uz>
15. O'zbekiston Respublikasi normativ-huquqiy hujjatlari milliy bazasi. URL: <https://www.lex.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>